

Türk Tasavvuf Edebiyatı Literatürü

Azmi BİLGİN*

TÜRK TASAVVUF Edebiyatının literatürüne geçmeden, bu edebiyatın adlandırılması, Türk edebiyatı içindeki yeri ve konusu ile ilgili bilgi vermek yararlı olacaktır.

a) Adlandırılması

Türk Tasavvuf Edebiyatı için, Tekke Edebiyatı, Tasavvufî Halk Edebiyatı, Tasavvuf Edebiyatı, Halk Tasavvuf Edebiyatı, İslâmî Türk Edebiyatı, Dinî Tasavvufî Halk Şiiri, Zümre-Tarikat Edebiyatı, Dinî Edebiyat, bu çerçevede yer alan şairler için de tekke şairleri, mutasavvıf şairler, klasik tekke şairleri, halk tekke şairleri gibi çok değişik adlandırmalar yapılmıştır.

Tanzimat'tan itibaren başlayan Edebiyat-ı Cedide (Yeni Edebiyat) ve Edebiyat-ı Kadime (Eski Edebiyat) ayırımından sonra Osmanlı dönemi tezkirelerinde pek dikkate alınmayan Halk Edebiyatı ile ilgili verimler üzerinde ilk dikkat çeken yerli araştırmacıların başında Rıza Tevfik¹ ve Fuat Köprülü² gelmektedir. Türk Tasavvuf Edebiyatı ürünlerine Osmanlı döneminde bedii bir kıymet verilme de bir kutsiyet yüklediği görülmektedir. Tanzimat'tan bu yana Avrupâî edebiyatın etkisiyle 1900'lü yıllara gelinceye kadar Divan edebiyatı ağır bir biçimde eleştirilirken Türk Tasavvuf Edebiyatı ürünleri de adeta unutulmuştur.

Bu dönemde Halk edebiyatı araştırmaları özellikle Batı'da bu konuda yapılan çalışmalardan da destek alarak hızla artarken, yine halkın anlayacağı bir dille fakat tasavvuf esas alınarak yazılmış olan mutasavvıf şair ve yazarların

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

1 "Folklor-Folklore", *Peyam*, Edebi İlave, 20 Şubat 1329/5 Mart 1914.

2 Türk Edebiyatında Aşık Tarzının Menşei ve Tekâmülü Hakkında", *Milli Tetebbular Mecmuası*, I, nr. 1, Nisan 1331/Mart 1915, s. 5-46.

eserleri yukarıda adları geçen iki araştırmacı tarafından çeşitli gazete ve mecmualarda tanıtılmaya başlanmıştır.

Türk edebiyatında bu tür eserler tasavvuf esas alınarak yazıldığından günümüzde çok değişik adlarla anılmıştır. Bu şiirlerde tasavvufun yanında dinî bilgiler de verilmek istendiğinden, “Dinî-Tasavvufî Edebiyat”, tasavvuf ana konuyu oluşturduğundan yalnızca “Tasavvufî Edebiyat/Tasavvuf Edebiyatı”, bu eserler tekke çevresinde oluştuğu için “Tekke Edebiyatı”, halkın anlayacağı dile yazıldığı için “Tasavvufî Halk Edebiyatı/Şiiri”, mutasavvıf Türk şairleri tarafından yazıldığı için son yıllarda, “Türk Tasavvuf Edebiyatı” olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

Türk edebiyatında özellikle Batı’daki gelişmeler doğrultusunda Halk edebiyatı araştırmaları artınca F. Köprülü ve Rıza Tevfik mutasavvıf şairlerin biyografisi ve şiirlerini edebiyat mecmualarında ve gazetelerde halk şairleriyle birlikte yayınlanmaya başlamışlardır. Bu yüzden F. Köprülü, Abdülbaki Gölpınarlı, N. Sami Banarlı, Şükrü Elçin gibi araştırmacılar bu ürünleri Halk edebiyatı geleneğine bağlarken, P. Naili Boratav ve Umay Günay Halk edebiyatı içinde Tekke edebiyatına yer vermemişler; A. Sırrı Levend, V. Mahir Kocatürk, Abdurrahman Güzel gibi araştırmacılar ise mutasavvıf şairlerin hem Halk, hem de Divan edebiyatından etkilendiklerini, dolayısıyla Türk edebiyatında ayrı ve müstakil bir disiplin olarak ele alınması gerektiğini söylemişlerdir. Üniversitelerde Türk Tasavvuf Edebiyatı veya Tekke Edebiyatı bilim dalı olmadığı için gerek Eski edebiyat, gerek Halk edebiyatı ve gerekse de Tasavvuf bilim dalı alanında çalışan akademisyen ve uzmanlar, Türk Tasavvuf Edebiyatı alanında çeşitli çalışmalar ortaya koymuşlardır. Esas olarak bu alanda çalışacak olan kimselerin iyi bir Türk dili ve edebiyat eğitiminin yanında Tasavvuf bilim dalında da formasyon sahibi olmaları gerekir. Bu iki bilim dalında uzmanlaşmadan Türk Tasavvuf Edebiyatında ortaya konan verimler ister istemez eksik kalacaktır.

Bugün musiki alanında Türk Tasavvuf Musikisi terimi yaygınlaştığı halde yukarıda da belirttiğim gibi aynı arka plana sahip olan Türk edebiyatının bu kolu için hâlâ çok değişik adlandırmalar yapılmaktadır. Hâlbuki Türk Tasavvuf Edebiyatı bu disiplin için her bakımdan doğru ve kapsayıcı bir adlandırma olacaktır.

b) Türk Edebiyatı İçindeki Yeri

İslâmiyet’in kabulünden sonra gelişen Türk edebiyatı göz önüne alındığında, tasavvufun Türk edebiyatına etkisinin birkaç yönlü olduğu görülmektedir.

İlki Klasik Türk Edebiyatında (Divan Edebiyatı) belli ölçüde olurken, ikincisi halk kitlelerinde derin etki yapan Yunus Emre ve takipçileri yoluyla daha yoğun bir biçimde olmuştur. Bu ikinci kol Yesevîlik, Haydarîlik, Kalenderîlik, Mevlevîlik, Bektaşîlik gibi birçok koldan etkisini genişleterek sürdürmüştür.

Anadolu'nun Türkleşmesinde adı geçen tasavvufî zümrelerin önemli bir rol oynadığı tarihen sabittir. Tekke, ribat ve hankâhlarda gittikçe kurumsallaşan bu zümreler İslâm öncesi Türk Halk Edebiyatının dilinden, nazım şekilleri ve türlerinden de yararlanarak sufiyane şiirleri geniş halk kitlelerine mal etmişler ve buralarda üretilen edebî metinlerle de genel anlamda Türk Tasavvuf Edebiyatı adını verdiğimiz Divan ve Halk edebiyatından çeşitli unsurları kendi içerisinde birleştiren yeni bir edebiyat kolu vücuda getirmişlerdir.

XIII. yüzyılda Anadolu'da teşekkül dönemini yaşamış olan bu edebiyat, XIV. yüzyıldan itibaren çeşitli tasavvufî zümrelerin, kurumsallaşıp yaygınlaşmasıyla ürünlerini ve etkinliğini artırmaya başlamış, XV. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde gittikçe güzelleşen üstün bir mimari ile kurulan mescid, medrese ve sebillerin yanında tekke ve zaviyeler de çoğalmış; buna paralel olarak Anadolu'da kurumsallaşan ve çeşitlenen tarikat ve zümreler çerçevesinde birçok mutasavvıf şair yetiştirilmiştir.

Tasavvufî hayatın gelişimi sırayla Zühhd, Tasavvuf ve Tarikat dönemleri olmak üzere genellikle üç devrede incelenmektedir. İlki fakr ve takva; ikincisi sistemleşme, nazarî/teorik; üçüncüsü ise kurumsallaşma dönemi olarak da nitelendirilebilir. XII. yüzyılda çeşitli tarikatlar, XIII. yüzyılda da konuyla ilgili teorik bilgiler veren eserler ve bunun yanında zengin bir şiir geleneği de ortaya çıkmaya başlamıştır.

Tasavvuf İslâm dünyasında önce ferdî olarak başlamış, seçkin bir zümre hareketi olarak devam etmiş, daha sonra toplumun çeşitli kesimlerinde yaygınlaşmıştır. Bu, teorik tasavvuf düşüncesinin halkın anlayacağı düzeye indirgenmesi biçiminde de açıklanabilir. Bundan şiir de nasibini almış, Tasavvuf şiiri, Divan şiirine nazaran daha basit ve anlaşılır bir yol izlemiştir. Bunun sebebi Tasavvuf/Tekke şiirinin bir eğitim aracı olarak kullanılması düşüncesidir. Hâlbuki bu döneme gelinceye kadar Tasavvuf şiiri İran edebiyatında nazarî bilgiye dayalı, daha çok kişisel düşünceleri yansıtan kapalı, oldukça gizemli bir şiirdir.

Tarikatlar kurulup çeşitli bölgelerde çok değişik adlarla yaygınlaşmaya başlayınca buna paralel olarak mutasavvıf şairler de çoğalmıştır. Bunların şiirlerini halkın kültürüne, zevk ve anlayışına göre yazmayı hedefledikleri için halk tarafından ilgi ile karşılanmış ve benimsenmiştir. Temel dinî kaynakların kolay ulaşamadığı halk tabakaları, dinî bilgiyi daha çok bu tür tasavvufî şiirlerden öğrenmişlerdir. Tekke çevresinde üretilen bu tür şiirlerin sade bir dille, duygulara seslenerek bir eğitim aracı olarak kullanıldığı görülmektedir.

Halka yönelik yazılan tasavvufî ürünler aslında İslâmiyet öncesi Türk kültürünün ozan-baksı geleneğinin de bir anlamda devamı gibi düşünülebilir. Bunun yanında Arap ve Fars kültürlerinin etkisiyle XIII. yüzyılda tasavvufî eserler yazan Türk şairleri aslından Divan edebiyatının zeminini de hazırlamışlardır. İslâmiyet'in etkisiyle başlayıp gelişen Türk edebiyatında gerek Halk gerekse Divan edebiyatı ürünlerinde tasavvufun yoğun olarak etkisinde kalmış birçok

eser bulunmaktadır. Bunları daha kapsamlı bir ifadeyle “Türk Tasavvuf Edebiyatı/Tasavvufî Türk Edebiyatı” diye adlandırmamız bizce daha doğru olacaktır.

İlk örnekleri IX.-XII. yüzyıllardan itibaren verilmeye başlanan tasavvufî ürünlerin, Orta Asya, Anadolu ve Balkanlar’a kadar birçok bölgeye Türklerin göçlerine paralel olarak yayıldığı görülmektedir. Şiir, tarikat ve tasavvufî meşrep kimselerin başlıca propaganda araçlarından biri olmuş, bu tür grupların meclis ve ayinlerinde zevkle okunup dinlenmiştir.

İslâmiyet’in kabulünden sonraki Türk kültürünün başlangıç devresinde (VIII.-X. yüzyıllar) Orta Asya’da “ata-baba” diye anılan sûfilere İslâm öncesi Türk kültürünün İslâmî dönemdeki temsilcileri olarak görmek gerekir. Eski Türk kültüründe dinî faaliyetleri düzenleyen, ayinleri yöneten ve insanların kutsal inançlarına cevap veren alp, kam, baksı ve ozanların fonksiyonlarını bu dönemden sonra bu ata ve babaların yerine getirdiğini belirtmek gerekir.³ Bunlara gösterilen saygı ve bağlılık eski Türk kültüründen devam eden bir husus olmuştur. İslâm öncesi sahir şairlere gösterilen saygı ve bağlılık İslâmiyet’in kabulünden sonra mutasavvıf şairlere de gösterilmiştir.

Türklerde sözlü edebiyatta şiirin ayrı bir önemi vardır. Kuşaklar arasında kültür mirasının aktarılmasında son derece etkin bir rol oynamıştır. Bundan yararlanmak isteyen ilk dönem sûfilere İslâm’ın iman ve ibadet esaslarının yanında Tanrı, varlık ve insan anlayışlarını, kısaca tasavvufî düşüncelerini anlatmaya çalışmışlardır.

c) Teşekkülü ve Gelişmesi

Ozan, baksı geleneğinin devamı olan Türk Tasavvuf Edebiyatının ilk etkin örnekleri Ahmet Yesevî’nin (ö. 1166) hikmetleri ile ortaya çıkmıştır. Ahmet Yesevî bu şiirleriyle Taşkent ve Sirderya çevresinde çok önemli bir nüfuzla sahip olmuş, İslâmiyet’i halkın anlayacağı bir terminoloji içerisinde anlatmayı başarmış, sade bir Türkçe ile millî nazım şekilleriyle, gönüllere hitap ederek hedef kitlenin anlayışına uygun bir tarzda sunmayı amaç edinmiştir.

“Hikmet”lerin en eski yazma nüshası XVI. veya XVII. yüzyıla götürülebilir. Yesevî hem medrese, hem sûfi kültürü aldığı için bu hikmetlerde tasavvufî söylemin yanında Kur’an ve hadislerde belirtilen İslâmî öğretinin de verilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Orta Asya’da Ahmed Yesevî ile (ö. 1166) başlayan bu edebiyat XIII.-XIV. yüzyıllarda şiir, ilâhi, türkü ve destanlarla halkın maneviyatının güçlenmesinde büyük bir rol oynamıştır.

Moğol akınında Batı’ya göçen büyük ve kudretli şeyhlerin tasavvufu yaymakta büyük bir tesiri oldu. Tasavvufun yayılmasında bir başka neden bu dö-

3 Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1984, s.193.

nemde Anadolu'daki kargaşa ve huzursuzluktu. Selçuklu Devleti'nde düşünce özgürlüğünün bulunuşu, Moğol akınları nedeniyle devletin askerî ve ekonomik gücünün zayıflaması da Anadolu'da çok çeşitli mezhep ve meşrep temsilcilerinin bulunmasını kolaylaştırdı. Osmanlıların bulunduğu bölge Moğol zulmünden uzak ve tesiri az hissedilen yerlerdi.

Rum Abdalları, Kalenderî, Camî, Haydarî, Vefâî gibi çok değişik tasavvufî zümreler Anadolu'ya gelmişler ve Selçuklular döneminde henüz kurumsallaşmasa da çok güçlü bir Tasavvuf kültürünün oluşmasına zemin hazırlamışlardır. Halkın teşkilatlanmasında, fitne ve karışıklıkların giderilip, huzur ve sükûnun sağlanmasında Mevleviyye, Rifaiyye ve daha sonraki yıllarda Bektaşîlik gibi tarikatların rolü olmuştur. Sühreverdiyye'den Evhadüddin-i Kirmânî (ö. 634/1237), Kübreviyye'den *Mirsâdü'l-ibâd*'ın yazarı Necmeddin-i Dâye (ö. 654/1256), Belh'ten gelen Mevlânâ (ö. 672/1273) aşk ve irfan erbabınca bir kutup sayılmış, özellikle *Mesnevî*'si Türk Tasavvuf Edebiyatına çok büyük etki yapmıştır. Aynı yıllarda Sadreddin Konevî (ö. 673/1274) üvey babası İbn Arabî'nin (638/1240) fikirlerinin Anadolu'da yayılmasına öncülük etmiş, Fahreddin-i İra-kî (688/1289?) *Lemaât*'ını Anadolu'da yazmış, Selçuklu veziri Muinüddin Pervane ona Tokat'ta tekke yaptırmıştır. Bu dönemde Kırşehir ve dolaylarında Hacı Bektaş-ı Velî, Orta Anadolu'da Yunus Emre gibi ünlü sufiler bulunmaktadır.

Osmanlı döneminde başlangıçta yalnızca dinin, giderek tasavvufun etkisiyle meydana gelen ve büyük bir kısmı yazıya geçirilen Türk Tasavvuf Edebiyatının doğuş dönemindeki ürünleri için "dinî-tasavvufî" bir niteleme yapılabilir.

Türk tasavvuf şiirinin bir bölümü öğüt verici, uyarıcı ve öğreticidir. Bir bölümü ise tasavvuf neşvesi içinde ilâhî bir inancın heyecanıyla yazılmış, içtenliği ve coşkunluğuyla bütün halkın zevkine hitap edebilen şiirlerdir. Öğretici ve uyarıcı olan eserlerde züht ve takva büyük yer tutarken rindâne ve âşikane olan şiirlerde lirizm ön plana çıkmıştır. Bunların ilâhî ve nefes adıyla bestelenerek söylenmesi Türk tasavvuf şiirinin halka yayılmasında büyük rol oynamıştır. Halkın ruhî yükselişinde, irfan ve hüner sahibi olmasında, nefis eğitiminde tasavvuf erbabı ve onların yazdığı eserlerin etkisi büyük olmuştur. Bu tür eserlerde vahdet-i vücud (varlık birliği), Tanrının sıfatları, ilâhî aşk, insan-ı kâmil, ah-lâkî ve rûhî eğitim, velâyet, kerâmet, sohbet, halvet, zikir, insanın yüceliği, yaratılış, tecellî, nefis ü ispat, seyr ü süluk, adab erkân, meratip, dünyanın faniliği, nefsin kötülüğü, gibi konular büyük yer tutar.

d) İlk Temsilcileri

Literatürünü vereceğimiz yüzyıllarda yaşamış başlıca mutasavvıf şair ve yazarlarımız şunlardır: Eserleri Farsça olmasına rağmen Mevlânâ Celaleddin-i Rumî Türkçe sözler, terkipler kullanmış, mülemma beyitler ve şiirler yazmıştır. Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled'in (ö. 712/1312) divanından, mesnevilerinden

derlenen Türkçe beyitler ayrı bir divan meydana getirecek kadar çoktur. Divan sahibi olmasa da *Çarhnâme*'siyle Ahmed Fakih dini-tasavvufî edebiyatın Anadolu'da ilk temsilcilerindendir. Hoca Fakih'in geleceğini müjdelediği ve 1302-1320 yılları arasında Horasan'dan gelerek Seydişehir'i kurmuş olan Seyyid Harun Anadolu'nun Türkleşmesinde görev yapan Türk sufilerindendir. Bektaşîliğin kurucusu kabul edilen Hacı Bektâş-ı Velî'nin (ö. 669/1271?) Arapça *Makâlât*'ının Türkçe'ye mensur ve manzum tercümeleri yapılmıştır. Ahi Evran'ın dervişlerinden Ahmed Gülşehrî (ö. 717/1317'den sonra) Farsça *Felekname*'sinde ve Attar'dan çevirdiği *Mantku't-tayr*'ında tasavvufî konuları işleyen şairlerimizdendir. Âşık Paşa'nın dedesi Baba İlyas bu yüzyılda Anadolu'ya gelerek Amasya'da yerleşmiş, Babaî adı verilen bir zümrenin şeyhi olmuştur.

Yüzyılın ikinci yarısı ile XIV. yüzyılın ilk yıllarında yaşayan Yunus Emre (ö. 720/1320-1321), Anadolu'da Tekke şiirinin en güçlü temsilcisidir. Orta Asya'da Ahmet Yesevî ve dervişlerinin "hikmet"leriyle başlayan çığı Anadolu'da devam ettiren Yunus, klasik sûfi terminolojisini Türkçeleştirmiş, İslâmî ve insanî değerleri tasavvufî düşünce içerisinde en güzel biçimde sunabilmek için kendi öz dilini ve terminolojisini kullanmıştır. Mesnevî nazım şekliyle yazılmış olan *Risaletü'n-nushiyye*'si ise ahlâkî-didaktik bir eserdir.

Kendisinin bir tarikata bağlı olup olmadığını tespit edemesek de Âşık Paşa (ö. 733/1332) bu dönemde yazdığı *Garibnâme*'sinde tarikat adabından, şeyh mürit ilişkilerinden söz etmiş, bu eseriyle Oğuz Türkçesi'nin Anadolu'da teşekkülüne büyük katkı sağlamıştır. XIII. yüzyılın sonları ile XIV. yüzyılın başlarında yaşayan Said Emre'nin 19 şiiri tespit edilmiştir. Bu şiirlerde Yunus Emre'nin etkisi açıkça görülür. XIII. yüzyılda Divan şiirinin ilk temsilcilerinden olduğu sanılan ancak son yapılan araştırmalarda 1348 yılında hayatta olduğu anlaşılan Şeyyad Hamza'nın şiirlerinde de dinî-tasavvufî unsurlar yer alır. *Menakibü'l-ârifin* adlı Farsça eserin sahibi Ahmed Eflâkî'nin (ö. 761/1360) dört Türkçe gazeli bulunmaktadır.

Bektaşîlikte önemli bir yere sahip olan Abdal Musa ve onun yetiştirdiği Kaygusuz Abdal (ö. 848/1444?) Yunus Emre'nin en iyi takipçilerinden ve Türk tasavvuf şiirinin önde gelen şahsiyetlerindendir, divanında çoğu aruzla yazılmış 400 kadar şiiri vardır. Ayrıca mensur ve manzum başka eserleri de bulunmaktadır. Alaylı ve şathiye türü şiirlerinde Yunus tesiri açıkça görülür.

Bu yüzyılın ikinci yarısında Azerbaycan ve Anadolu'da büyük ün kazanan ve daha çok Hurufîliği ile tanınan XIV. yüzyıl Türk şiirinin en büyük şairi Nesimî'nin (ö. 820/1417?) Türk edebiyatına etkisi büyük olmuştur. O, yalnız tasavvufî şiirde değil Divan şiirinin mazmunlarını klişeleştiren ilk şairlerden biri olarak da kabul edilir.

XV. yüzyıla gelindiğinde Hacı Bayram-ı Velî, Akşemseddin, Eşrefoğlu Rumî ve Yazıcızadeler gibi büyük sûflerin yetiştiği görülür. Tasavvufî düşünce yay-

gınlaşır, Zeyniyye ve Mevleviyye gibi tarikatlar yüksek mahfillerde rağbet görür. Bu yüzyılda Anadolu'da Türk tasavvuf şiirinin geliştiğini, kurumsallaşan ve çeşitlenen tarikatlar çerçevesinde halka hitap eden mutasavvıf şairlerinin yetiştiğini müşahede ederiz. Bu yüzyıla kadar İran edebiyatının etkisiyle tamamen tasavvufi bir mahiyet gösteren Osmanlı şiirinde Yunus Emre'yle canlanan millî tarzı da bırakmadan bu tür şiirlerin daha güzel örnekleri verilir.

Yüzyılın ilk telif eseri Süleyman Çelebi'nin (ö. 825/1422) *Mevlid*'idir (*Vesiletü'n-necât*). Yüzyıllardan beri Türk toplumunda çok değişik vesilelerle okuna gelen eser Anadolu ve Balkanlardaki Müslüman toplumlar arasında çok büyük bir üne sahiptir. Hüseyin Vassaf (ö. 1929) *Gülzâr-ı Aşk* adıyla tasavvufi bir şerhini yapmıştır.

Hacı Bayram-ı Velî (ö. 833/1429-30)'nin günümüze ulaşan aruzla iki, heceyle üç şiiri bulunsa da, kendisi asıl ününü ilk Türk tarikatı olan Bayramiyye'yi kurması ve yetiştirdiği halifeler dolayısıyla kazanmıştır. Millî vezinle ve sade Türkçe ile söylediği ilâhileri de tasavvuf yolunun büyükleri tarafından şerh edilmiştir. Birkaç şiiri bulunan Emir Sultan (ö. 833/1429) tarikat şeyhi olması ve birçok mürit yetiştirmesi ve adına menakıbname yazılan şeyhlerden olması nedeniyle bu vadiye ayrı bir yere sahiptir. Merzifonlu Abdürrahim-i Rumî (ö. 850/1446 ?) *Aşknâme* adı verilen divanı henüz ele geçmemiş, günümüze altı şiiri ulaşmıştır. Şiirlerindeki lirizm ve dilinin sadeliği yönünden dikkat çeken bir mutasavvıf şairimizdir.

Bu yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan ve *Muhammediyye* adlı eseriyle Anadolu ve Rumeli'nin yanı sıra Kırım, Kazan ve Başkurt Türkleri arasında da tanınan Yazıcıoğlu Mehmed (ö. 855/1451) Hacı Bayram-ı Velî'den nasip almış mutasavvıflardandır, tekkesi olduğu bilinmektedir. Eserde tasavvufi unsurların kasidelerde yoğun olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir. Eserdeki "Kaside ilâhiye" başlıklı manzume tekke şiirinde "ilâhî" adıyla gelişecek olan bir türün başlangıcı olmuştur. Zeyniyye'yi Anadolu'ya getirmiş ve Arapça bir çok tasavvufi eserler kaleme almış olan Abdüllatif Kudsî (ö. 856/1452) II. Murad döneminde yaşamış önemli sûfilerdendir. Fatih'in hocalarından Akşemseddin'in (ö. 863/1459) çoğu tasavvufi konularda, Türkçe, Arapça çeşitli eserleri vardır. Beşi heceyle diğerleri aruzla olmak üzere toplam otuz sekiz adet şiiri bulunmaktadır. Yunus yolunu tutan Kadiriliğin Eşrefiyye kolunun kurucusu Eşrefoğlu Rumî'nin (874/1469-70) divanındaki 129 şiirinden 39'u heceyledir. Divanın dışında başka eserleri de bulunan şairin *Müzekki'n-nüfus* adlı eseriyle halkın din ve ahlâk anlayışında etkili olduğu anlaşılmaktadır.

XV. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan Kemal Ümmî'nin (ö. 880/1475) ünü Anadolu'da kalmayıp Kırım, Kazan, Özbek ve Başkurt Türkleri arasında da yayılan sufi şairlerimizdendir. Yunus yolunda şiirler yazan şairimizin divanında yedisi mesnevî olmak üzere 140 şiiri bulunmaktadır. *Kırk Armağan, Risâle-i*

İman ve Risale-i Vefât gibi birkaç küçük eseri daha vardır. Bayramiyye-Şemsiyye tarikatının Tennûriyye kolunun kurucusu olan, şiiirlerinde Âşık ve İbrahim mahlasını kullanan İbrahim Tennûrî'nin (ö. 887/1482) ibadetlerin tasavvufî anlamda yorumlandığı ve çeng, def, ney, küfr, şahid, zünnar vb. terimlerin açıklandığı *Gülzâr-ı Manevî* adlı mesnevisi vardır. Âşık mahlasını kullanan şairin bestelenmiş şiiirleri de bulunmaktadır. Akşemseddin'in halifelerinden Abdürrahim Karahisarî (ö. 888/1483'ten sonra) *Vahdetname*'de tasavvufî esasları kısa hikâyelerle anlatmıştır. *Münyetü'l-ebrrar ve gunyetü'l-ahyâr* adıyla kaleme aldığı eseri ise *Selve* adlı bir eserin Türkçe çevirisidir.

Yine aynı yıllarda yaşamış olan Kasım b. Mahmud Karahisarî (ö. 891/1486), Türk tasavvuf düşüncesini ve edebiyatını etkileyen önemli eserlerden biri olan Necmeddin-i Dâye'nin *Mirsâdü'l-ibâd*'ını *İrşâdü'l-mürîd ile'l-Murâd* adıyla Türkçe'ye tercüme etmiştir. Halvetiyye'den Dede Ömer Ruşenî'nin (ö. 892/1487) şiiirlerinden onun güçlü bir şair olduğu anlaşılmaktadır. *Miskinnâme*, *Neynâme*, *Çobannâme* gibi eserlerinde *Mesnevî*'den çok etkilendiği anlaşılmaktadır. Şiiirlerinden bazıları çeşitli makamlarda bestelenerek tekkelerde okunmuştur. Halvetiyye'nin Cemâliyye kolunun kurucusu olan Cemal-i Halvetî (ö. 899/1494) tasavvuf ve tekke kültürünün yayılmasında etkin bir rol oynamıştır. Cemal-i Halvetî'nin beyit ve hadis şerhlerinden başka birçok tasavvufî eseri ve divançesi bulunmaktadır, şiiirlerinden bazıları bestelenmiştir. Muhyiddin (ö. 900/1495) *Hızırnâme*'sinde (1904 beyit) dervişin maddî ve manevî âlemlere seyahatini destanî tarzda anlatır. Asıl adı Şeyh Mehmed Dede Sultan olan yazarın "Muhyiddin ve Dolu/Tolu" mahlasını kullandığı görülür. Bu yüzyılın sonlarında Zeyniyye'nin Anadolu'da yayılmasında önemli rolleri bulunan mutasavvıflardan birisi de Şeyh Vefâ (ö. 896/1491) olmuştur. Tekkesine birçok sanat ve ilim erbabının devam ettiği bilinmektedir.

Gülşen-i Râz Tercümesi (Elvan-ı Şirâzî'den), *Tarikatnâme* (Pir Muhammed), *Ma'nevî-i Murâdî* (Muînî), *Mürşidü'l-ubbâd ve Nüsha-i Âlem* (Ârif), *Ravzatü'l-envâr* (Ahmed Hayâlî), *Râznâme* (Gülşenî-i Saruhânî), *Gülşen-i Tevhîd* (Davud-ı Halveti) gibi mesneviler bu dönemde tasavvuf düşüncesinin Anadolu'da yayılmasında etkili olmuş eserlerin başında gelmektedir.

Literatür

XIII.-XV. yüzyıl Türk Tasavvuf Edebiyatının kaynakçasına yüksek lisans ve doktora tezlerini, kitapları ve makaleleri aldım. Yazmaları, Arap harfleriyle yayınlanmış kitap ve makaleleri, ansiklopedi maddelerini, Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş Veli ve Hacı Bayram Veli gibi ünlü şair ve sufilerimiz adına düzenlenmiş olan çeşitli sempozyum bildirilerinin kitaplarını bu literatüre dahil etmedim. Özellikle Yunus Emre ve Mevlana ile ilgili burada aldığımız seçme bir kaynakça olmuştur, bu iki şairimiz için müstakil literatür kitapları hazırlanmalıdır.

1. Tezler

- Akbaş, Hurşit, "Münyetü'l-Ebrâr ve Gunyetü'l-Ahyâr, Metin Sözlük (1b-31a)", Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE, 1996, 275 s.
- Alay, Zehra, "Muhyiddin Çelebi'nin Hızırnamesi, İnceleme-Metin", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, 2005, 185 s.
- Alparslan, Ali, "Âşık Paşa'da Tasavvuf", Doktora Tezi, İÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1961, 85 s.
- Alparslan, Ali, "Câvidân-nâme'nin Nesîmî'ye Tesiri", 1967, doçentlik tezi, İÜ Edebiyat Fakültesi.
- Atasoy, Faysal Okan, "Melhame-i Şeyh Vefâ", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 2001, 161 s.
- Ayan, Hüseyin, "Nesimî: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Metni", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, 1970, I-II.
- Aydemir, Semra, "Dede Ömer Ruşenî: Hayatı, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1990, 328 s.
- Azade, Ertuğrul Musabeyli, "Dede Ömer Ruşenî'nin Eserleri (İlmi, Tenkidî Metni)", Azerbaycan Milli İlimler Akademiyası, I-II, 492 s.
- Azamat, Nihat, "II. Murat Devri Kültür Hayatı", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Merkezi, 1996.
- Baba, M. Okan, "Menâkıb-ı Emir Sultan", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1991, 504 s.
- Bağdemir, Abdullah, "Müzekki'n-nüfûs", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 721 s.
- Bankır, Mehmet Malik, "Gülşen-i Râz", Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi SBE, 1997, 459 s.
- Bulut, Muhammed Ali, "Egridirli Seyh Mehmet Dede Sultan'ın Hızırname'si: İnceleme-Metin", Yüksek Lisans Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi SBE, 2003, 238 s.
- Cebecioğlu, Ethem, "Hacı Bayram-ı Veli ve Tasavvuf Felsefesi", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 1990 (basıldı).
- Cunbur, Müjgan, "Gülşehrî ve Mantık'ı-tayr'ı", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, 1952.
- Damar, Abdullah, "Bursa'da Nakşibendiyye Kültürü ve Ahmed İlahî Tekkesi", Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi SBE, 1993, 68 s.
- Dede, Behçet, "Yunus Emre'nin Eserlerinin Tahlili", Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi SBE, 1990, 275 s.
- Duran, Hamiye, "Hacı Baktâş-ı Veli'nin Makalatında Din ve Tasavvuf", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 1987, 131 s.
- Dündar, Selda, "Viladet-name-i Hünkâr Hacı Bektaş Veli", Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi SBE, 2002, 318 s.
- Fidan, Mustafa, "İbrahim Tennurî-Gülzâr-ı Ma'nevî", Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, 1995, 757 s.
- Gedik, Sadi, "Münyetü'l-ibrâr ve gunyetü'l-ahyâr: Metin-Sözlük (62b-92b)", Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE, 1998, 291 s.

- Güler, Kadir, "İbrahim Beg Divanı: İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük", Doktora Tezi, Er-
ciyes Üniversitesi SBE, 1995, 546 s.
- Güneş, Mustafa, "Eşrefoğlu Rumî ve Divanı: İnceleme-Metin", Doktora Tezi, İnönü
Üniversitesi SBE, 1994, 505 s.
- Hickman, W. C., "Eşrefoğlu Rumî: Fifteenth Century Anatolian Mystic Poet", Doktora
Tezi, Harvard Üniversitesi, 1972.
- İspir, Meheddin, "İbrahim Tennurî, Gülzâr-ı Ma'nevî: İnceleme-Metin", Yüksek Li-
sans Tezi, Atatürk Üniversitesi SBE, 1998, 274 s.
- Kanashayeva, Gulzhazira, "Türkistan'dan Anadolu'ya Gelen Mutasavvıf Edipler ve Şa-
irler", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 2001, 118 s.
- Karasakaloğlu, Nuri, "Dil-güşâ (Dede Ömer Ruşenî)", Yüksek Lisans Tezi, Atatürk
Üniversitesi SBE, 1998, 309 s.
- Karpuz, Hacı Ömer, "Abdurrahim Karahisarî'nin Vahdetnâmesi: Gramer İncelemesi,
Metin, İndeks", Doktora Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi SBE, 1991, 408 s.
- Keskin, Ayşe Gülay, "Abdurrahim Karahisarî'nin Hayatı, Eserleri ve Vahdet-nâme Mes-
nevisinin Tenkidli Metni", Doktora Tezi, Gazi Üniveritesi SBE, 2001, 499 s.
- Keskinkılıç, Esra, "Eşrefoğlu Rumi, Tarikatname", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üni-
versitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 1996, xvi+275 s. (basıldı).
- Kıstrak, Saim, "Abdurrahim Karahisarî'nin Vahdet-nâme'si: Tenkitli Metin-Sözlük",
Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi SBE, 1999, iii+254 s.
- Kiraz, Semiha, "Şeyh İbrahim Tennurî Gülzâr-ı Ma'nevî: İnceleme-Metin-Tıpkıba-
sım", 1991, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları
Enstitüsü, 116 s.
- Koç, Kasım, "Abdullah İlâhî'nin Hayatı, Eserleri, Keşfu'l-vâridât'ının Tahlili ve Fikirle-
ri", Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi SBE, 1995, 106 s.
- Küçükkaya, M. Askerî, "Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Tasavvufî Kültür", Yük-
sek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi SBE, 2002, 422 s.
- Oymak, Güner, "Eşrefoğlu Abdullah: Tarikatname", Yüksek Lisans Tezi, Ersiyes Üni-
versitesi SBE, 2000, 235 s.
- Öztürk, Dursun, "Kemal Ümmî Divanı, İnceleme-Metin", Yüksek Lisans Tezi, Yüzün-
cü Yıl Üniversitesi SBE, 1992, 531 s.
- Pekolcay, Neclâ, "Türkçe Mevlid Metinleri", Doktora Tezi, İÜ Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü, 1950.
- Sabuncu, Zeynep, "Mevlevî, Bektaşî Bayramî Tarikatlerine Bağlı Dört Evliya Menakıp-
namesi Üzerine Bir İnceleme", Doktora Tezi, Boğaziçi Üniversitesi SBE,
1989, xiii+256 s.
- Sarıççek, Ramazan, "Kemal Ümmî: Hayatı, Sanatı ve Divanı, İnceleme-Metin", Dok-
tora Tezi, İnönü Üniversitesi SBE, 1998, 835 s.
- Sartaş, Kamil, "Tasavvuf Felsefesi Açısından Abdurrahim Karahisarî'nin Fikirleri",
Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, 2005, 192 s.
- Sayın, Emine Sevim, "Yunus Emre'nin Bir Şathiyesi ile İlgili Şerhler", Yüksek Lisans
Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1985, 148 s.
- Sözbilici, Şaban, "Münyetü'l-ebrâr ve gunyetü'l-ahyâr: Metin-Sözlük (31a-62b)", Yük-
sek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE, 1996, 276 s.
- Şahin, Mehmet, "Mü'min b. Mukbil: Miftahu'n-nûr ve hazâinü's-sürûr", Doktora Te-

- zi, İnönü Üniversitesi SBE, 1994, 1473 s.
- Topal, Erol, "Münyetü'l-ebrâr ve gunyetü'l-ahyâr: Metin-Sözlük", Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE, 2000, 290 s.
- Tunç (Aydemir), Semra, "Dede Ömer Rüşenî, Hayatı Eserleri ve Dîvân'ının Tenkidli Metni", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, 1996, 328 s.
- Uzun, Mustafa, "Dede Ömer Ruşeni'nin Hayatı, Eserleri ve Miskinnâmesi", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1982, viii+301 s.
- Ülken, Fatih, "Elvan-ı Şirazi'nin Güşen-i Raz Tercümesi: İnceleme Metin", Doktora Tezi, Ege Üniversitesi SBE, 2002, ii+553 s.
- Ünal, Hidayet, "Rüşenî Ömer Dede'nin Çoban-nâme Mesnevisi: İnceleme-Metin", Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi SBE, 2003, 297 s.
- Yavuzer, Hayati, "Kemal Ümmî Divanı", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 1997, xxi+700 s.
- Yılmaz, Adile, "Eşrefoğlu Rumi Divanı: İnceleme", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 1993, 194 s.

2. Kitaplar

- Abdullah Veliyyüddin Bursevî, *Eşrefoğlu Rumi: Hayatı-Menkıbeleri-Şiirleri*, Abdullah Uçman ve Önder Akıncı (haz.), İstanbul: Bedir Yayınevi, 1976, 159 s.
- Abdülkerim b. Şeyh Musa, *Makâlât-ı Seyyid Harun*, Cemal Kurnaz (yay. haz.), Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1991, viii+125 s.
- Ahmed Eflâkî, *Menâkıbü'l-Ârifîn*, çev. Tahsin Yazıcı, I-II, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1976, 1222 s.
- Ahmed-i Yesevî: Hayatı, Eserleri, Tesirleri*, Mehmet Şeker ve Necdet Yılmaz (haz.), İstanbul: Seha Neşriyat, 1996, 604 s.
- Ahmet Yesevî: Hikmetleri*, İbrahim Hakkulov (haz.), çev. Erhan Sezai Toplu, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1995, 330 s.
- Akar, Metin, *Doğumunun 750. Yılında Mektuplarla Yunus Emre*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1992, 199 s.
- Akkuş, Muzaffer, *Güşen-i Râz: İnceleme-Metin-İndeks-Tıpkıbasım*, Niğde Üniversitesi Yay., 2004.
- Algül, Hüseyin, *Bursa'da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan*, İstanbul: Marifet Yay., 1982, 312 s.
- Altınok, Baki Yaşa, *Hacı Bayram Veli, Bayramilik, Melamiler ve Melamilik*, Ankara: Oba Kitabevi, 1995, xv+ 273 s.
- Artun, Erman, *Dini-Tasavvufî Halk Edebiyatı*, İstanbul: Kitabevi, 2006, 380 s.
- Aşkar, Mustafa, *İskilipli Şeyh Muhyiddin Yavsî: Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, Ankara: Vera Yay., 1996, 122 s.
- Aşkar, Mustafa, *Molla Fenarî ve Vahdet-i Vucud Anlayışı*, Ankara: Muradiye Kültür Vakfı, 1993, xiv+224 s.
- Aşkar, Mustafa, *Tasavvuf Tarihi Literatürü*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 2001, 477 s.
- Ayan, Hüseyin, *Nesimî: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, I-II, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2002, 933 s.
- Ayni, Mehmet Ali, *Hacı Bayram-ı Veli*, Hüseyin Rahmi Yananlı (sad.), İstanbul: Akabe

- Yay., 1986, 216 s.
- Aynı, Mehmet Ali, *Tasavvuf Tarihi*, Hüseyin Rahmi Yananlı (sad.), İstanbul: Kitabevi, 1992, 368 s.
- Bakı, Edip Ali, *Onbeşinci Asır Ahlak ve Tasavvuf Şairi Mısırlıoğlu Abdurrahim Karahisarî*, Afyon, 1953, 150 s.
- Bakırcıoğlu, N. Ziya, *Yunus Emre Divanı: Hayatı, Şiirleri, Şiirinin Özellikleri Hakkında Yazılanlardan Seçmeler*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2003, 463 s.
- Başgöz, İlhan, *Yunus Emre: Araştırma ve Şiirlerinden Güldeste*, İstanbul: Pan Yay., 1990, 328 s.
- Baykal, Kâzım, *Süleyman Çelebi ve Mevlid*, Kadir Atlansoy (haz.), Bursa: Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu yayını, 1999.
- Bayram, Mikail, *Ahi Evren, Tasavvufî Düşüncenin Esasları*, Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yay., 1995, 212 s.
- Bayramoğlu, Fuat, *Hacı Bayram-ı Veli: Yaşamı, Soyu, Vakfı*, I-II, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1983.
- Bilgin, Azmi, *Yunus Emre*, İstanbul: Şule Yay., 2000, 184 s.
- Binark, İsmet- Sefercioğlu, Nejat, *Yunus Emre Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi: Kitap, Makale*, Ankara: Milli Ktp. Yardım Derneği, 1970, ix+ 48 s.
- Boratav, Pertev Naili, *Yunus Emre: Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, İstanbul, 1975.
- Cebecioğlu, Ethem, *Hacı Bayram Veli ve Tasavvuf Anlayışı*, Ankara: Muradiye Kültür Vakfı, 1994, 360 s.
- Cebecioğlu, Ethem, *Hacı Bayram Veli*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1991, xii+227 s.
- Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul: Anka Yay., 2004, 741 s.
- Cerrahoğlu, A., *Şeyh Bedreddin ve Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri*, İstanbul: Çığ Yay., 1966, 62 s.
- Ceylan, Ömür, *Tasavvufî Şiir Şerhleri*, İstanbul: Kitabevi, 2000, 463 s.
- Coşan, Esad, *Hâcî Bektaş-ı Veli: Makalât*, İstanbul: Seha Neşriyat, ts. [1986], 127 s.
- Coşan, Esad, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, Metin Erkaya (haz.), İstanbul: Seha Neşriyat, 1995, 96 s.
- Çelebioğlu, Amil, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: MEB Yay., 1998, 789 s.
- Demirel, Mustafa, *İbrahim Tennuri, Gülzar-ı Manevi: Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım*, İstanbul: Çağrı Yay., 2005, cxii+281, 206 s.
- Develi, Hayati, *Ahmed Yesevî*, İstanbul: Şule Yay., 1999, 167 s.
- Dindar, Bilal, *Şayh Badr al-Dîn et ses Wâridât*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1990, 116 s.
- Eraslan, Kemal, *Divan-ı Hikmetten Seçmeler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1991, 498 s.
- Eraydın, Selçuk, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., 1994, 518 s.
- Erdoğan, Abdulkadir, *Şeyh Vefa*, İstanbul: Ahmed İhsan Basımevi, 1941, 84 s.
- Eşref b. Ahmed, *Fütüvvetnâme*, Orhan Bilgin (neş.), İstanbul, 1992.
- Eşrefoğlu Divanı*, Asaf Halet Çelebi (neş.), Ankara: Hece Yay., 2002, 215 s.
- Eşrefoğlu Rumi Divanı*, İstanbul: Çağaloğlu Yayınevi, 1967, 80 s.
- Filipoviç, Nedim, *Pirinc i Şejh Bedreddin*, Saraybosna, 1971.

- Gölpınarlı, Abdülbaki, *100 Soruda Tasavvuf*, İstanbul: Gerçek Yay., 1969, 222 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Gülşen-i Râz Şerhi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1972, 240 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Hacı Bektaş-ı Velî: Vilâyetname*, İstanbul 1952.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Mevlana Celâleddin: Hayatı, Felsefesi, Eserleri, Eserlerinden Seçmeler*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1985, 334 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Mevlanadan Sonra Mevlevilik*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1983, 568 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Simavna Kadısoğlu Şeyh Bedreddin*, İstanbul: Eti Yayınevi, 1966, 127 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1977, xvi+419 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi*, İstanbul, 1972, 299 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Yunus Emre Divanı*, İstanbul, c. I-II, 1943 ve c. III, 1948.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1961, vi+515 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Yunus Emre ve Yattığı Yer*, Eskişehir : Yunus Emre Derneği, 1963, 31 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Yunus Emre: Hayatı ve Bütün Şiirleri*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1971, 511 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Yunus Emre: Risalat an-Nushiyya ve Divan*, İstanbul: Eskişehir Turizm ve Tanıtma Derneği, 1965, LIII, 310, 417 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Yunus ile Aşık Paşa ve Yunus'un Batıniligi*, İstanbul: Kenan Basımevi, 1941, 52 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Yunus Emre Divanı: Metinler, Sözlük, Açıklama*, İstanbul: Ahmed Halid Kitabevi, 1943, 832 s.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Melâmîlik ve Melâmîler*, İstanbul: Gri Yay., 1992, 381 s.
- Gültaş, Ayhan, *Abdülvasi Çelebi: Halilname*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1996, viii+548 s.
- Gülşehri, *Mantuku't-tayr*, Agah Sırrı Levend (neş.), Ankara 1957, 32, 298 s.
- Günay, Umay-Horata, Osman, *Yunus Emre Risâletü'n-nushiyye*, Ankara 1994.
- Güneş, Mustafa, *İznikli Eşrefoğlu Rumi'nin Hayatı Eserleri ve Divanı*, İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı Yay., 2006, 166 s.
- Güneş, Mustafa, *Eşrefoğlu Rumi*, İstanbul: Timaş Yay., 1998, 166 s.
- Güneş, Mustafa, *Eşrefoğlu Rumi Divanı: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*, [Ankara, 2000], 494 s.
- Güneş, Mustafa, *Eşrefoğlu Rûmî. Hayatı, Eserleri ve Divânı'ndan Seçmeler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1999, 230 s.
- Güngör, Erol, *İslâm Tasavvufunun Meseleleri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1993, 268 s.
- Güzel, Abdurrahman, *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yay., 2004.
- Güzel, Abdurrahman, *Kaygusuz Abdal Bibliyografyası: Hayatı, Eserlerinden Örnekler, Bibliyografya*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1986, 132 s.
- Güzel, Abdurrahman, *Kaygusuz Abdal (Alâeddin Gaybî)*, Ankara: Akçağ Yay., 2004, 496 s.
- Güzel, Abdurrahman, *Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1983, 224 s.
- Halil b. İsmail, *Simavna Kadısoğlu Şeyh Bedreddin Menakıbı*, Abdülbaki Gölpınarlı ve İsmet Sungurbey (haz.), İstanbul 1967, 205 s.

- Hoca Ahmed Yesevi'nin Yeni Bulunan Hikmetleri*, Mirahmad Mirhaldaroglu (der.), Mehtin Akar (haz.), İstanbul: Rağbet Yay., 2001, 112 s.
- İbrahim Tennurî, *Gülşen-i Niyâz'dan Seçmeler: Şeyh İbrahim Tennurî Divanı*, Ali Rıza Karabulut ve Rasim Deniz (haz.), Kayseri, 1983, 176 s.
- İbrahim Tennurî, *Gülzar-ı Ma'nevi ve İbrahim Tennurî*, Ramazan Yıldız ve Ali Rıza Karabulut (haz.), Ankara: Elif Matbaası, ts., 213 s.
- İlaydın, Hikmet, *Yunus Şiirinden Günümüze Yaklaştırmalar Korkma, Ebedî Varsın*, Nihal İlaydın (haz.), Ankara 1998.
- Kara, Mustafa, *Din, Hayat, Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler*, İstanbul: Dergâh Yay., 1990, 477 s.
- Kara, Mustafa, *Eşrefoğlu Rumi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 1995, 200 s.
- Kara, Mustafa, *Osmanlı'nın Kandili Eşrefoğlu Rumi*, İstanbul: Bilge Yayın Habercilik ve Danışmanlık, 2006, 105 s.
- Kaygusuz, Bezmi Nusret, *Şeyh Bedreddin Simavenî*, İzmir: İhsan Gümüşayak Matbaası, 1957, 202 s.
- Keskinçilç, Esra, *Eşrefoğlu Rumi: Tarikatname*, İstanbul: Gelenek Yay., 2002, 354 s.
- Kırkkılıç, Ahmet, *Başlangıçtan Günümüze Tasavvuf: İslâmiyet Öncesi Mistisizmi, İslâmiyette Tasavvuf, Tasavvuf İstilahları, Mezhepler ve Tarikatlar*, İstanbul: Timaş Yay., 1996, 349 s.
- Kocatürk, Sadettin, *Gülşehri ve Felekname*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1982, 350 s.
- Kocatürk, Vasfi Mahir, *Tekke Şiiri Antolojisi*, Ankara: Edebiyat Yay., 1968, 564 s.
- Köksal, M. Fatih, *Derviş Hayali: Ravzatü'l-envâr*, İstanbul: Kitabevi, 2003, ix+435 s.
- Köprülü, M. Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, İstanbul, 1919.
- Kurdakul, Necdet, *Bütün Yönleriyle Şeyh Bedreddin*, İstanbul: Döler Reklam Yay., 1978, 373 s.
- Kürkçüoğlu, Kemal Edip, *Seyyid Nesimi Divanından Seçmeler*, Ankara, 1985, 412 s.
- Mahmud-ı Şebusterî, *Şerh-i Gülşen-i Râz* (dışkapakta: *Gülşen-i Râz Şerhi*), şârih: Hüseyin Bey, müstensih: Ahmed Ziya, Cengiz Gündoğdu (haz.), İstanbul: Ataç Yay., 2006, 179 s.
- Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli: Vilayetname-i Hacı Bektaş-ı Veli*, Abdülbaki Gölpınarlı (yay. haz.), İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1958.
- Nerimanoğlu, Kamil Veli, *Türk Dilinin Bestecisi, Ressamı ve Mimarı*, Ankara, 1994.
- Nicholson, Reynold A., *İslâm Süfîleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1978, 155 s.
- Noyan, Bedri (çev.), *Aşık Paşa-yı Veli-Garibname*, Şakir Keçeli (haz.), Ankara: Ardıç Yay., 1998.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Süfîlik: Kalenderler*, Ankara: TTK Yay., 1992, 267 s.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler (XV.-XVII. Yüzyllar)*, Tarih Vakfı Yurt Yay., 1999, 418 s.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkıbeleri*, Ankara, 1984.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Türk Süfîliğine Bakışlar: Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde*, İstanbul: İletişim Yay., 1996, 264 s.
- Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Süfîler: Kaynaklar-Doktrin-Ayin ve Erkan-Tarikat-*

- lar Edebiyat-Mimari-Güzel Sanatlar-Modernizm*, Ahmet Yaşar Ocak (haz.), Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2005, xxxii+656 s.
- Özdamar, Mustafa *Eşrefoğlu Abdullah-ı Rumi*, İstanbul: Kırk Kandil Yay., 2002, 199 s.
- Özdemir, Ahmet, *Hacı Bayram Veli ve Eşrefoğlu Rumi*, İstanbul: Toker Yay., 2002, 238 s.
- Öztelli, Cahit, *Yunus Emre: Yeni Belgeler-Bilgiler*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1971, 60 s.
- Pekolcay, Neclâ, *Süleyman Çelebi: Mevlid*, İstanbul, 1993, ix+201 s.
- Pekolcay, Necla ve Selçuk Eraydın, *İslâmî Türk Edebiyatı*, İstanbul: İrfan Yay., 1976, c. I: 334 s., c. II: 350 s.
- Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı ile İlgili Makaleleri*, Abdullah Uçman (haz.), Ankara: MEB Yay., 2001, 482 s.
- Shepherde, V. M., *The Turkish Mystical Poet Gülşehri with Particular Reference to his Mantiq al-Tayr*, Cambridge, 1979.
- Soylu, Sıtkı, *Yunus Emre: Hayatı ve Mezarı Hakkında İncelemeler*, Karaman: Larende Basımevi, 1965, 82 s.
- Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri*, Mecdut Mansuroğlu (yay. haz.), İstanbul: İÜ Edebiyat Fakültesi Yay., 1958, iv+206, xcix s.
- Süleyman Çelebi, *Vesiletü'n-necât: Mevlid*, Ahmed Ateş (neş.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1954, 8, 208, 58 s.
- Şeyh Bedreddin, *Vâridât*, çev. Cemil Yener, İstanbul, 1970, 126 s.
- Taeschner, Franz, *Gülşehris Mesnevi auf Achi Evran, den Heiligen von Kirschehir und Patron der türkischen Zenfte*, Wiesbaden 1955, vii+81, 13 s.
- Taeschner, Franz., *Keramat-ı Ahi Evran tâbe serah: Ein Mesnevi Gülschehris auf Achi Evran*, Hamburg, 1930.
- Tasavvuf Kitabı*, Cemil Çiftçi (haz.), İstanbul: Kitabevi, 2003, 751 s.
- Taşan, Berin, *Abdürrahim Rûmî*, İzmir, 1975, 110 s.
- Tatçı, Mustafa, *Edebiyattan İçeri: Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı Üzerine Yazılar*, Ankara, 1997.
- Tatçı, Mustafa, *Yunus Emre Divanı I: İnceleme*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1990, 500 s.
- Tatçı, Mustafa, *Yunus Emre Divanı II: Tenkitli Metin*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1990, 489 s.
- Timurtaş, Faruk, *Yunus Emre Divanı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1980, 345 s.
- Turan, F. Ahsen, *Hacı Bayram Veli: Hayatı Hizmetleri, Fikirleri*, Ankara: Bilig Yay., 2000, viii+59 s.
- Turan, Fatma Ahsen, *Hacı Bayram-ı Veli*, Ankara: Akçağ Yay., 2004, 120 s.
- Türk Dili: Yunus Emre Özel Sayısı*, Aralık 1990, sy. 480.
- Türkiye Akademik Tasavvuf Araştırmaları Bibliyografyası*, İstanbul: Aziz Mahmud Hüdaî Vakfı, 1997, 18 s.
- Uçman, Abdullah, *Eşrefoğlu Rumî: Müzekki'n-nüfus*, İstanbul: İnsan Yay., 1996, 530 s.
- Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kabalcı Yay., 2002, 390 s.
- Uzun, Mustafa, *Dede Ömer Ruşeni, Neyname: Tenkidli Basım*, İstanbul, 1990, xxv+112 s.
- Yavuz, Kemal (haz.), *Âşık Paşa, Garib-nâme: Tıpkıbasım, Karşılaştırmalı Metin ve Ak-tarma*, I-II, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, 2000.
- Yavuz, Kemal, *Muinî: Mesnevi-i Muradiyye*, Ankara, 1982, 292 s.

- Yesevilik Bilgisi*, Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (der.), Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 2000, 655 s.
- Yunus Emre Bibliyografyası*, Ankara, 1988, 104 s.
- Yunus Emre ile İlgili Makalelerden Seçmeler*, Hüseyin Özbay ve Mustafa Tatçı, İstanbul, 1994.
- Yunus Emre Özel Sası*, *Türk Yurdu*, 55 inci yıl, 1966, sy. 319/1.
- Yunus Emre Şerhleri*, Necla Pekolcay ve Emine Sevim (haz.), Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1991, 222 s.
- Yunus Emre'den Seçmeler*, derleyen: Abdülbaki Gölpınarlı, (Uluslararası Yunus Emre Semineri Hatırası İstanbul 6. 7. 8 Eylül), İstanbul: Akbank'ın bir kültür hizmeti, Baha Matbaası, 1971, 87 s.
- Yurd, Ali İhsan, *Fatih Sultan Mehmed Han'ın Hocası Şeyh Akşemseddin: Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Fatih Matbaası, 1972, cxii+141, 101, 80 s.
- Yurt, Ali İhsan, *Akşemseddin (1390-1459): Hayatı-Eserleri*, Mustafa S. Kaçalın (yay. haz.), İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., 1994, 472 s.

3. Makaleler

- Açıkgöz, Namık, "Yunus Emre Divanında Telmih Unsuru Olarak Şahıslar", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1991, c. V, sy. 2, s. 1-32.
- Açıkgöz, Namık, "Yunus Emre'de Ölüm, Genç Ölümleri veya Gök Ekini Biçmek", *Diyanet Dergisi*, Ocak-Mart 1991, c. XXVII, sy. 1, s. 115-125.
- Agiş, Fazıl, "Abdürrahim-i Rûmî ve Abdürrahim-i Karahisarî'nin 'İşk-nameleri.", *Türk Dili*, Mart 1998, sy. 555, s. 249-252.
- Akar, Metin, "Osmanlılarda Yesevilik", *Bir: Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Temmuz 1994, sy. 1, s. 11-17.
- Aksan, Doğan, "Yunus Emre'de Dil Ustahğı", *Türk Dilleri Araştırmaları* 1992, 1992, s. 52-68.
- Aksoy, Hasan, "Türk Edebiyatında Mevlidler", *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye Yay., 2002, c. XI, s. 758-761.
- Ali (Muallim) Vahit, "Kemal Ümmî Hakkında", *Halkbilgisi Haberleri*, 1933, yıl 3, sy. 30, s. 212-215.
- Alptekin, Turan, "Yunus Şiirlerinin Stilistik ve Yapısal Çözümleme Denemesi İçin Prolegomen", *Journal of Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 2000, c. XXIV, sy. 1, s. 9-56.
- Aşkun, Cem Vehbi, "Merzifonlu Abdürrahim Rumi", *Halkbilgisi Haberleri Mecmuası*, 1938, c. VII, sy. 79, s. 151-154.
- Ayan, Hüseyin, "Kul Nesimî'ye Ait Olduğu Sanılan Şiirler", *Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, 1974, sy. 6, s. 21-33.
- Banarlı, Nihad Sami, "Büyük Nazireler, Mevlid ve Mevlid'de Millî Çizgiler", *İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Dergisi*, 1962-1963, yıl: 1, sy. 1, s. 4-24.
- Barkan, Ömer Lütfi, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İşkân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler, I. İstîlâ Devrinde Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, 1942, sy. II, s. 279-386.

- Bayramoğlu, Fuat, "Hacı Bayram-ı Veli Hakkında Yeni Bilgiler: Bulunan İki El Yazması Eser", *I. Hacı Bayram-ı Veli Sempozyumu Bildirileri*, 8-9 Mart 1990, 1991, s. 37-54.
- Baysun, Cavit, "Emir Sultan'ın Hayatı ve Şahsiyeti", *Türk Dili*, 1949, c. I, s. 77-99.
- Bilgin, Azmi, "Tasavvuf ve Tekke Edebiyatı", *İlmî Araştırmalar*, 1995, sy. 1, s. 61-82.
- Bilgin, Azmi, "Tasavvufî Düşünce ve İlk Mutasavvif Türk Şâirlerinde Müsâmaha ve Birlik fikri", *Erdem*, 1996, c. VIII, sy. 24, s. 895-908.
- Bilgin, Azmi, "Abdürrahim-i Rûmî", *Sahabeden Günümüze Allah Dostları*, 1995, s. 387-391.
- Bilgin, Azmi, "Gemeinsamkeiten der Tekke (Derwischkloster) und der Diwan (klassische Verliteratur) Dichtung", *Studia Turcologica Cracoveinsia*, 2005, sy. 10, s. 57-61.
- Bilgin, Azmi, "Osmanlı Şiir Geleneğinde Türk Tasavvuf Şiirinin Yeri", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2004, c. XXXI, s. 17-24.
- Bilgin, Azmi, "Fuad Köprülü ve Tekke Edebiyatı", *İlmî Araştırmalar*, 1997, sy. 4, s. 47-53.
- Birdoğan, Nejat, "Otman Baba ve Velayetnamesi", I. *Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyalari Kongresi Bildirileri*, Ankara: Ervak Yay., 1998, s. 97-110.
- Bodroglıgeti, Andras J. E., "Yasawî Ideology in Muhammad Shaybânî Khân's Vision of an Uzbek Islamic Empire", *Journal of Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 1994, sy. 18, s. 4-57.
- Bodroglıgeti, Andras J. E., "Ahmed Yesevî'nin Divan-ı Hikmet'ini Anlamak ve Yorumlamak", çev. Mehmet Mahur Tulum, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 1999, sy. 118, s. 169-180.
- Burmaoğlu, Hamit Bilen, "Şâir Lâmi'î Çelebi ve Emir Sultan", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, II, Prof. Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı, 1983, s. 14-21.
- Canım, Rıdvan, "Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî'de Tasavvuf Düşüncesi", *Bilgi*, 1996, sy. 1, s. 9-12.
- Ceylan, Ömür "Tasavvufî Edebiyat/Osmanlı Sahası", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., 2004, c. IV, s. 159-195.
- Ciopinski, Jan B., "The Poetical value of Nesimi's blasphemous gazel", *Studia Turcologica Cracoviensia*, 2001, sy. 8, s. 7-15.
- Çalışkan, Adem, "Yunus Emre'nin Bir İlahisi ve Dilbilim Açısından İncelenmesi", *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 2004, yıl 5, sy. 12, s. 137-157.
- Çevirme, Hülya, "Yunus Emre'nin Bir Şiirinin Göstergibilim Açısından İncelenmesi", *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2001, sy. 17, s. 75-80.
- Demirci, Mehmet, "Müslüman Türklerde Tasavvuf", *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye Yay., 2002, c. V, s. 489-497.
- Demirel, Mustafa, "Âşık Paşa'nın Elif-nâmesi ve Dil Özellikleri", *Bilgi*, 1994, sy. 3, s. 202-246.
- Elgin, Necati, "Dâvûd-i Halvetî'nin Gülşen-i Tevhidi", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1964, sy. 13, s. 91-98.
- Eraslan, Kemal, "Akşemseddin'in Dinî-Tasavvufî Şiirleri", *TDAY-Belleten*, 1987, s. 11-85.

- Eraslan, Kemal, "Akşemseddin'in Dinî-Tasavvufî Şiirleri", *Türk Dili*, 1984, c. XLVIII, sy. 394, s. 411-417.
- Ercilasun, Ahmet B., "Ahmed Yesevi'nin Şiirlerinde Ahenk Unsurları", *Türk Kültürü Araştırmaları Şükri Elçin'e Armağan*, Ankara: TKA Enstitüsü, 1993, s. 105-109.
- Filizok, Rıza, "Yunus Emre'nin Şiirlerinde Hareket İmajları", *Türk Kültürü Araştırmaları*, 1993, yıl: 29, sy. 1-2, s. 119-125.
- Genç, İlhan, "Ahmed-i Yesevi Üzerine Bir Değerlendirme", *Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1993, yıl: 2, sy. 3, s. 35-48.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, "Aşık Paşa'nın Şiirleri", *Türkiyat Mecmuası*, 1936, sy. 5, s. 87-101.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, "Halk Edebiyatında Zümre Edebiyatları", *Türk Dili*, 1 Aralık 1968, c. XIX, sy. 207, s. 357-375.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, "Cahit Öztelli'nin Simavna Kadısoğlu Şeyh Bedreddin'le İlgili Yazılarına Dair", *Papirüs*, 1969, sy. 37, s. 6-13.
- Güznel, Abdurrahman, "Tekke Şiiri", *Türk Dili: Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, 1989, sy. 445-450, s. 251-454.
- Hemid Memmedzade, "Nesimi'nin Farsça Divanı" (çev. Turgut Karabey), *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1998, sy. 9, s. 135-147.
- Hickman, William C., "Who Was Ummî Kemal", *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, 1976-1977, sy. 4-5, s. 57-82.
- Işın, Ekrem, "Osmanlı Döneminde Tasavvufî Hayat", *Osmanlı*, Ankara: Yeni Türkiye Yay., 1999, c. IV, s. 451-458.
- İlaydın, Hikmet, "Yunus Emre: XIII. Yüzyıl Sonu-XIV. Yüzyıl Başı", *Türk Dili*, Aralık 1983, c. XLVII, sy. 384, s. 514-522.
- İlaydın, Hikmet, "Yunus Şiiri ile İlgili Notlar I: Metnin Sağlamlığı Sorunu I", *Türk Dili*, Temmuz 1972, c. XXVI, sy. 250, s. 286-291.
- İlaydın, Hikmet, "Yunus Şiiri ile İlgili Notlar II: Yeni Bir Yunus Divanı Dolayısıyla", *Türk Dili*, Nisan 1973, sy. 259, s. 12-25.
- Kahraman, Bahattin, "Le'âlî ve Abdurrahîm Karahisarî'nin Manzûm Kasîde-i Bürde Tercümeleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1997, sy. 4, s. 57-107.
- Kara, Mustafa, "Balkanlar'da Türk Tasavvuf Edebiyatına Genel Bakış", *Balkan Türkleri: Balkanlar'da Türk Varlığı*, Erhan Türbedar (der.), Ankara: ASAM, 2003, s. 254-286.
- Kara, Mustafa, "Molla İlahî'ye Dair", *Osmanlı Araştırmaları, VII-VIII*, 1988, s. 365-390.
- Karabey, Turgut, "Nesimi'nin Hayatı ve Farsça Divanı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1997, sy. 7, s. 57-75.
- Kemikli, Bilal, "Bir Milletin Rûhî Serencâmı: Türk Tasavvuf Edebiyatı", *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye, 2002, c. V, s. 880-890.
- Kemikli, Bilal, "Tasavvuf Edebiyatı Üzerine Hüseyin Daniş'in Bir Makalesi", *Seyir: İki Aylık Estetik ve Sanat Dergisi*, Mayıs 2000, sy. 11-12, s. 30-37.
- Kemikli, Bilal, "Türk Tasavvuf Şiirinde Allah Tasavvuf", *Yeni Türkiye: Osmanlı Özel Sayısı IV, Kültür ve Sanat*, Ankara: Yeni Türkiye Yay., 2000, yıl: 6, sy. 34, s. 232-238.

- Kemikli, Bilal, "Yunus Emre'nin Dünya Tasavvuru", *Dergâh*, 2004, c. XV, sy. 175, s. 18-21.
- Kissling, Hans J., "Zur Geschichde des Derwischordens der Bajrâmijje", *Dissertationes Orientales et Balcanicae Collectae. I. Das Derwischtum*, Münih, 1986, s. 237-268.
- Korkmaz, Esat, "Eren-Evliya Felsefesinde Ölmeden Evvel Ölmek ya da Yaşarken Dirilmek", *I. Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyaları Kongresi Bildirileri*, Ankara: Evrak Yay., 1998, s. 333-355.
- Köksal, Fatih, "Seyyid Nesimî'nin Bilinmeyen Tuyuğları", *Journal of Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 2000, c. XXIV, sy. 1, s. 187-197.
- Kufralı, Kasım, "Molla İlahî ve Kendinden Sonraki Nakşibendiyye Muhiti", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1948, sy. 3, s. 132-135.
- Kurnaz, Cemal, "Tasavvuf Şiirinde Akşemseddin'in Yeri", *Divan Edebiyatı Yazıları*, Ankara: Akçağ Yay., 1997, s. 19-22.
- Kurnaz, Cemal, "Yunus Emre'de Tenkit", *Divan Edebiyatı Yazıları*, Ankara: Akçağ Yay., 1997, s. 10-18.
- Kurnaz, Cemal ve Mustafa Tatçı, "Türk Tasavvuf Edebiyatında Sembolik Anlatım ve Kuş Dili", *Türk Yurdu*, Ankara, Temmuz 2001, sy. 167, s. 29-33.
- Levend, Ağâh Sırrı, "Aşık Paşa'nın Bilinmeyen İki Mesnevisi: Fakr-nâme ve Vasf-ı Hal", *TDAY Belleten*, 1953, s. 95-97.
- Levend, Ağâh Sırrı, "Halk ve Tasavvufî Halk Edebiyatı", *Türk Dili*, 1 Aralık 1968, c. XIX, sy. 207, s. 170-185.
- Levend, Ağâh Sırrı, "İslâmî Edebiyatın Esasları ve Kaynakları", *TDAY Belleten 1971*, 1989, s. 159-194.
- Mazıoğlu, Hasibe, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *Türk Dili*, 1974, c. VI, sy. 1, s. 31-62.
- Mermer, Ahmet, "Eşrefoğlu ve Bir Şathiyesinin Şerhi", *Milli Folklor*, Bahar 2002, sy. 53, s. 106-113.
- Okuyucu, Cihan, "Aşık Paşa'nın Tasavvuf Risalesi", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1988, sy. 2, s. 197-213.
- Olgun, İbrahim, "Nesimî Üzerine Notlar" *TDAY-Belleten 1971*, 1971, s. 195-207.
- Olgun, İbrahim, "Seyyit Nesimî Üzerine Notlar", *TDAY-Belleten 1970*, 1971, s. 47-68.
- Özcan, Hüseyin, "Bektaşilikte Dört Kapı Kırk Makam", *Journal of Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 2004, c. XXVIII, sy. 1, s. 242-245.
- Öztelli, Cahit, "Şeyh Bedreddin Dolayısıyla Gölpınarlı'ya Cevabım", *Papirüs*, 1969, sy. 39, s. 11-19.
- Pekolcay, Necla, "Eşrefoğlu Abdullah Rumî'nin Tasavvufî Şahsiyetinin Gelişme Seyri", *İslâmî Edebiyat*, 1992, sy. 15, s. 8-11.
- Pekolcay, Necla, "Yunus Emre'ye Hoca Ahmed Yesevî'den İntikal Eden İnanç İzleri...", *Erdem: Türklerde Hoşgörü Özel Sayısı III*, 1996, sy. 24, s. 745-754.
- Reinhard Hess, Michael, "Zum Stammbaum Einiger Türkischer Nesimî-Handschriften", *Archivum Ottomanicum*, 2003, sy. 21, s. 245-257.
- Saraç, M. A. Yekta, "İçki Kavramına Giriş ve Yunus Emre Örneği", *İlmî Araştırmalar*, 2000, sy. 10 s. 135-154.

- Saraç, M. A. Yekta, "Tasavvuf Edebiyatına Ait Temel Bir Metin ve Türk Edebiyatına Yansımaları", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2003, sy. 30, s. 445-468.
- Serdaroğlu, Vildan, "Abdurrahman Güzel, Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı", *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 2000, sy. 4, s. 299-301.
- Seyhan, Köksal, "Yunus Emre'nin Bir Şiirinde Şehir Alegorisi", *Journal of Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 2000, c. XXIV, sy. 2, s. 231-280.
- Seyidoğlu, Bilge "Halk Şiirinde Tasavvuf", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi II: Prof. Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı*, 1983, s. 134-147.
- Şafak, Yakup, "Mevlana'nın Mesnevi'si Üzerine Anadolu'da Yapılan Çalışmalar", *Nâme-i Âşina*, 2003, yıl: 5, sy. 11, s. 23-32.
- Şafak, Yakup, "Tasavvufî Şiirde Mecazi Anlatım, *Yedi İklim*, 1995, c. VIII, sy. 59, s. 10-14.
- Taşan, Berin, "Merzifonlu Şair Abdürrahim Rumi", *Türk Dili*, 1976, c. XXXIII, sy. 297, s. 490-492.
- Taşan, Berin, "Merzifonlu Şeyh Abdürrahim Rûmî ve Vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi*, 1981, sy. 13, s. 91-100.
- Tatçı, Mustafa ve Cemal Kurnaz, "Ahmed Yesevi Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi", *Bilig*, 1997, sy. 4, s. 253-263.
- Tatçı, Mustafa, "Yunus Emre Divanı", *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye Yay., 2002, c. VII, s. 671-681.
- Tatçı, Mustafa, "Yunus Emre", *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye Yay., 2002, c. VII, s. 500-515.
- Tavukçu, Orhan Kemal, "XIV. Yüzyıl Mevlevî Şairlerinden Eflâkî Dede'nin Bilinmeyen İki Şiiri", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2002, yıl: 9, c. XIX, s. 117-121.
- Tavukçu, Orhan Kemal, "Âşık Paşa'nın Bilinmeyen Bazı Gazelleri ve Bir Mesnevisi", *Yedi İklim*, 1995, sy. 62, s. 51-55.
- Tavukçu, Orhan Kemal, "Şeyyâd Hamza'nın Bilinmeyen Bir Şiiri Münasebetiyle", *The International Journal of Central Asian Studies*, 2005, sy. 10, s. 181-195.
- Tavukçu, Orhan Kemal; "Yunus Şiirlerini Ayırt Etmeye Yönelik Bazı Tespitler", *Journal of Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 2004, c. XXVIII, sy. 2, s. 59-84
- Tekindağ, Şehabeddin, "Büyük Türk Mutasavvıfı Yunus Emre Hakkında Araştırmalar", *TTK- Belleten*, 1966, c. XXX, sy. 117, s. 59-90.
- Tulum, Mehmet Mahur, "Yeni Bir 'Hikmetler Mecmuası' Münasebetiyle Yesevi Çalışmaları Üzerine Kısa Bir Değerlendirme ve İbrahim Kıssası", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2003, sy. 30, s. 499-516.
- Tulum, Mertol, "Hikmetlere Göre Yesevîlik", *İlmî Araştırmalar*, 1999, sy. 7, s. 201-214.
- Tunç, Semra, "Dede Ömer Rûşenî Divanı'nda Söz ve Konuşma Adabı ile İlgili Hususlar", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2001, sy. 10, s. 161-180.
- Tunç, Semra, "Dede Ömer Rûşenî", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1997, sy. 4, s. 237-250.
- Uçman, Abdullah, "Tekke Şiirinin Gelişimi", *Tekke Şiiri: Dinî Tasavvufî Şiirler Antolojisi*, Ahmet Necdet (haz.), İstanbul, 1997, s. 37-47.

- Ünver, İsmail, "Ahmed-i Yesevi'nin Anadolu'daki Etkileri Üzerine", *Türk Dili*, 1993, sy. 499-504, s. 598-605.
- Yaltkaya, M. Şerefeddin, "Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin'e Dair Bir Kitap", *Türkiyat Mecmuası*, 1935, sy. 3, s. 233-256.
- Yavuz, Kemal, "Çeşitli Yönleri ile Mantuku't-tayr ve Garibname Mesnevileri", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2004, sy. 31, s. 345-356.
- Yavuz, Kemal, "Aşık Paşa", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2003, sy. 13, s. 29-39.
- Yazıcı, Tahsin, "Fetihten Sonra İstanbul'da İlk Halveti Şeyhleri: Çelebi Muhammed Cemaleddin, Sünbül Sinan ve Merkez Efendi", *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, 1956, sy. 2, s. 89-113.
- Yücel, Bilal, "Kaygusuz Abdal'ın Kitabı Maglata'sı", *Türk Dili ve Edebiyatı Makaleleri*, 2003, sy. 3, s. 73-120.
- Zülfe, Ömer "Nesimî'nin Tuyuğlarına Ek", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 2005, c. II, sy. 4 (<http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/makale.php?id=80>).

Literatür Değerlendirmesi

Verilen literatürden anlaşılacağı gibi Türk Tasavvuf Edebiyatı alanında daha çok metin neşirleri, biyografik araştırma ve incelemeler göze çarpmaktadır. Fuat Köprülü'nün *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*'ı (İstanbul, 1919) hariç tutulursa Cumhuriyet döneminde yazılmış edebiyat tarihlerinde mutasavvif şairlere ve eserlerine yeteri kadar yer verildiği söylenemez. Bugüne kadar mutasavvif şairlerimizden bazılarının divanları tenkitli olarak yayımlandı. Bir kaç divan üzerinde tahlil ve incelemeler yapıldı. Daha yayımlanması gereken divanlar bulunmaktadır. Bu divanların metne dayalı sözlükleri yapılmadığı için bunlardan tam anlamıyla yararlanılamamaktadır.

Yine tasavvufi şiirlerin günümüz okuyucusunun anlayacağı sadelikte yapılmış şerhlerinden oluşan antolojiler hazırlanmış değildir. Divan şiiri şerhlerinden oluşan antolojiler gibi tasavvufi şiir şerhlerinin de yapılması gerekmektedir. Bunun ilk aşaması Osmanlı döneminde yapılmış şerhlerin sadeleştirilerek yayınlanması olabilir. Tasavvufi şiirlerin anlaşılabilmesi için kapsamlı bir sözlüğe de ihtiyaç vardır. Süleyman Uludağ (*Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kabalcı Yay., 2002, 390 s.) ve Ethem Cebecioğlu (*Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul: Anka Yay., 2004, 741 s.)'nun hazırladıkları sözlükler Türk tasavvuf şiirleri esas alınarak yapılmadığı için bu alan için yeterli olamamaktadır. Ayrıca doğrudan Türk Tasavvuf Edebiyatı ürünleri esas alınarak yapılmış nazım şekilleri ve türlerle ilgili müstakil çalışmalar da bulunmamaktadır. Sonuç olarak Türk Tasavvuf Edebiyatı alanının temel eserleri henüz ortaya konmuş değildir.

Turkish Mystical Literature

Azmi Bilgin

Abstract

Turkish mystical literature is one of the main branches of Turkish literature that developed after the conversion of Turks into Islam. However, it has not yet evolved into a separate discipline taught at the universities; instead, its representatives and products continue to be studied within the framework of Folk Literature and Ancient Turkish Literature. In fact, even the poet biographies of the Ottoman period (tezkires) did not really include the Sufi poets and writers as representatives of this literature. The past few years have witnessed a surge in the number of such academic works. When compared to other literary disciplines, however, their inadequacy is especially striking. This article aims to provide specialized information on not only the literature of this field, but also its entitlement, its place within the Turkish literature, its development and first representatives. Moreover, in the final section, we specify our comments and evaluations on Turkish Mystical Literature.

Key words: Turkish Mystical Literature, Folk Literature, literature, 13 and 15th centuries

Türk Tasavvuf Edebiyatı Literatürü

Azmi Bilgin

Özet

İslamiyet'in kabulünden sonra gelişen Türk Edebiyatının ana kollarından biri olan Türk Tasavvuf Edebiyatına, müstakil bir disiplin olarak henüz üniversitelerde yer verilmemekte, Halk Edebiyatı ya da Eski Türk Edebiyatı içerisinde bu edebiyatın temsilcileri ve eserleri tanıtılmaya çalışılmaktadır. Aslında Osmanlı dönemi tezkirelerinde de bu edebiyatın temsilcileri olan mutasavvıf şair ve yazarlara pek yer verilmemiştir. Son yıllarda bu alanda akademik çalışmaların arttığı görülmektedir. Ancak diğer edebiyat disiplinleriyle karşılaştırıldığında Türk Tasavvuf Edebiyatı'nda yapılan çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu yazımızda biz yalnız bu sahanın literatürüyle değil adlandırılması, Türk edebiyatı içerisindeki yeri, teşekkülü, gelişmesi ve ilk temsilcileri hakkında özel bilgi vermeye çalıştık. Ayrıca sonuç bölümünde Türk Tasavvuf Edebiyatı literatürüyle ilgili tespit ve değerlendirmelerimizi belirttik.

Anahtar Kelimeler: Türk Tasavvuf Edebiyatı, Halk Edebiyatı, edebiyat, şiir, 13 ve 15.